

סיפורה של אם כל השביתות

מרד הימאים (12 בנובמבר 1951)

השבוע לפני 66 שנה

השבוע לפני 66 שנה פרצה אחת השביתות החשובות והמסקרנות בתולדות המדינה. מצד אחד עמדו ימאים עבריים, רבים מהם בוגרי הפלמ"ח ובעלי תודעה מעמדית. מנגד ניצבה ההסתדרות - ארגון העובדים שאמור היה לייצג אותם - ולצידה ראש הממשלה. מה שהתחיל כשביתה רגילה התדרדר במהירות לעימות אלים. כותרות העיתונים זעקו "מרד בנמל" ו"שער המדינה בסכנה".
מדוע יצא המאבק מכלל שליטה? מה העלה את חמתו של בן-גוריון? ומה קרה לימאים שהובילו את השביתה?

בן-גוריון ראה במעשה הימאים מרד וחבלה. בעיתון 'דבר', המזוהה עם מפלגתו, נכתב כי "שער המדינה בסכנה", והוא עצמו ירד לנהל את חדר הפיקוד שהקימה ההסתדרות. הוא הורה לצה"ל לשלוח צווי גיוס למנהיגי הימאים והם, שרבים מהם שירתו כמפקדים במלחמת העצמאות, נשלחו לטירונות בבסיסים רחוקים. כוחות משטרה גדולים נשלחו להוריד את הימאים מהאוניות ולמעשה לשבור את השביתה. אשל אמר: "גם אנחנו לא סמינר לגננות", ותגרות אגרופים פרצו על האוניות. עשרות פצועים נזקקו לטיפול רפואי.

משחר ההיסטוריה היו יורדי הים אנשים יוצאי דופן. הם גילו יבשות, העבירו סחורות והניעו אוכלוסיות מיבשה ליבשה. גם הישוב העברי בארץ ישראל ביקש לעצמו ימאים כחול לבן, ובשנת 1943 הקים את הפל"ים (הזרוע הימית של הפלמ"ח). שנתיים לאחר מכן הוקמה גם חברת הספנות העברית הראשונה, היא חברת 'צים', ומלחי הפלמ"ח החלו לעבוד בה.
 בשנת 1951 ערך איגוד הימאים בחירות להנהגתו. רשימה לא מוכרת גרפה 98% מקולות הימאים. בראש הרשימה עמד בוגר הפל"ים, צעיר גבוה וכריזמטי בשם נמרוד אשל. לצידו ניצב רב חובל ותיק ומנוסה, אייק אהרונוביץ' (מפקד ה'אקסודוס'). הם דרשו להקים לעצמם איגוד נפרד מההסתדרות, אשר לטענתם לא דואגת לזכויות הימאים. ההסתדרות סירבה להכיר בתוצאות הבחירות, וטענה כי לא ניתן להקים איגוד עובדים עצמאי. ראשיה חששו כי גוף עצמאי עלול להוביל להקמתם של איגודים עצמאיים נוספים ולהחלשת כוחה, שהיה באותה תקופה גדול מאוד.

"אין להתפלא שניסיון זה מצא לו שותפים בקרב הסייעות השונות, הואיל והאפשרות לחבל במדינה קודמת בעיניהם לכל".

כתבה מעיתון 'על המשמר' המזוהה עם מפ"ם המאשים את ההסתדרות בשפיכות הדמים, 16.12.1951

כתבה מעיתון 'דבר' המזוהה עם מפא"י וכן - גוריון המאשים את הימאים בלימות, 15.12.1951

המאבק גלש מגבולות הנמל, והעיר מאבקים ידועים בפוליטיקה הישראלית, בתוך תנועת העבודה - מצד אחד ההסתדרות, שנשלטה על ידי מפא"י ובן-גוריון, ומנגד הימאים, שנתמכו על ידי מפ"ם. העימות בנמל העלה אצל אנשי מפ"ם את כאב פירוק הפלמ"ח, שהתרחש רק שלוש שנים קודם לכן, וגם הדגיש תהום אידיאולוגית גדולה שנפערה באותן שנים בין שתי מפלגות הפועלים.
 השביתה נגמרה 43 יום לאחר תחילתה, כשנחתם הסכם שלמעשה היטיב מעט את תנאיהם של המוחים, והם התקבלו בחזרה לעבודתם.

הידעת? בשנת 2004 הופרטה חברת צים, שהייתה במשך שישים שנה צי הסוחר של מדינת ישראל, ונמכרה לאחים עופר. בשנת 2014 נקלעה צים לקשיים, ונאלצה לחתום עם נושיה על הסדר חוב, שבמסגרתו קיבלו הנושים החזקה בחברה. כך הפכה חברה אסטרטגית חשובה זו מגוף של המדינה לגוף שמרבית בעליו כלל אינם ישראלים.

בן גוריון, עיתון דבר, 29.11.1951

המאבק שהחל בקלפיות התדרדר במהירות לסיפונים. ב-12 בנובמבר 1951 התפטרו מאות ימאים במחאה ועזבו את האוניות שעליהן הופקדו. ההסתדרות מצידה הודיעה שהצי הימי של ישראל בסכנה, וקראה לגיוס מתנדבים שיחליפו את השובתים. המתנדבים הגיעו, ואיתם גם פועלים זרים. בתגובה, השתלטו הימאים בראשות נמרוד אשל על 20 אוניות בנמל חיפה והתבצרו עליהן.

שאלה לדין: בן-גוריון טען שהוא מנהל מאבק בשם הממלכתיות, כלומר הכמפת מערכות המדינה לריבונות המדינה והשלטון. מנגד טען נמרוד אשל כי "ממלכתיות מבחינת בן-גוריון זה שמפא"י תשלוט ורק היא תשלוט". מה דעתכם?